

**Woonplaatsen en hun betekenis
in de Gemeente Leeuwarden
12 april 2007**

INHOUD

INLEIDING

OPSOMMING WOONPLAATSEN

UITLEG PER WOONPLAATS

BIJLAGEN

BRONNEN

INLEIDING

In de loop der jaren/eeuwen is Leeuwarden qua gemeente veranderd van vorm en woonplaatsen. De gemeentegrenzen ten opzichte van de omliggende gemeenten veranderden in de afgelopen eeuw gedurig. (zie rapport Woonplaatsgrenzen voor een compleet overzicht)

Tot 1942 was Huizum een dorp en Leeuwarden een stad. Huizum behoorde daarvoor tot de gemeente Leeuwarderadeel. De stad was tevens de Gemeente Leeuwarden.

Door de Raad der Gemeente Leeuwarden werd op 25 Februari 1942 vastgesteld dat het dorp Huizum bij de stad Leeuwarden werd gevoegd.

Door de onderstaande beschikking kwamen in 1944 de volgende dorpen bij de Gemeente Leeuwarden: (daarvoor behorende tot de Gemeente Leeuwarderadeel)

Hempens / Teerns / Goutum / Wirdum / Wytgaard / Swichum / Lekkum / Miedum
(Snakkerburen behoorde als gehucht tot Lekkum en werd in 1975 als buurtschap benoemd/
Wytgaard werd in 1957 officieel als naam van kracht)

“Beschikking van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken van 29-12-1943 betreffende wijziging van de grenzen der gemeenten Leeuwarden, Leeuwarderadeel en Tietjerksteradeel: (Nederlandsche Staatscourant d.d. 29-12-1943) :

Ingangsdatum: 1 januari 1944

Artikel 1.

1. Met ingang van 1 januari 1944 wordt een gedeelte van de gemeente Leeuwarderadeel bij de gemeente Leeuwarden gevoegd.
 - A. De noordelijke grens der gemeente Leeuwarden zal loopen als volgt: zij volgt de bestaande grens tot het oostelijk einde van de Jelsumervaart en het verlengde hiervan tot het midden van de Dokkumer Ee, vervolgens door het midden van de Dokkumer Ee tot het verlengde van de bestaande grens tusschen Leeuwarderadeel en Tietjerksteradeel en van hier langs dit verlengde en langs deze grens.
 - B. Het gedeelte van de gemeente Leeuwarderadeel, gelegen ten zuiden van de gemeente Leeuwarden, wordt gevoegd bij de laatstgenoemde gemeente, zoodat de zuidelijke grens van de gemeente Leeuwarden wordt gevormd door de bestaande grens tusschen de gemeente Leeuwarderadeel en Idaaderadeel.
2. Het gedeelte der gemeente Tietjerksteradeel, gelegen tegenover het dorp Wijns, ten westen van de Dokkumer Ee, wordt met ingang van 1 Januari 1944 gevoegd bij de verkleinde gemeente Leeuwarderadeel; de grens tusschen de gemeente Leeuwarderadeel en Tietjerksteradeel zal loopen door het midden van de Dokkumer Ee.”

Achter in dit rapport vindt u in de bijlage een afgedrukte kaart van de huidige woonplaatsgrenzen van de Gemeente Leeuwarden. (Bijlage 1)

12 april 2007,
Rudie Koetje-van der Berg
Secretaris Adviescommissie Naamgeving
Gemeente Leeuwarden

OPSOMMING WOONPLAATSEN IN DE GEMEENTE LEEUWARDEN:

- **LEEUWARDEN**
- **LEKKUM**
- **MIEDUM**
- **SNAKKERBUREN** (buurtschap)
- **GOUTUM**
- **HEMPENS**
- **TEERNS**
- **SWICHUM**
- **WIRDUM**
- **WYTGAARD**

Het inwoneraantal van de hele Gemeente Leeuwarden was op 1-1-2006:	91817
Het inwoneraantal van de stad Leeuwarden was op 1-1-2006 :	86383
Het inwoneraantal van alle dorpen komt daarbij neer op:	5434

➤ UITLEG PER WOONPLAATS:

➤ LEEUWARDEN

De stad Leeuwarden is een –werd naam.

Het eerste deel van de naam Leeuwarden heeft niets met de dierennaam *leeuw* te maken, maar komt waarschijnlijk van een oud-Fries woord dat *luwte* betekent. Aangezien *werd* staat voor terp of dorp, zou Leeuwarden iets betekenen als *dorpen in de luwte*.

Meer voor de hand ligt, dat de leeuw verband houdt met Sint Vitus, voor 1580 de beschermheilige van Leeuwarden.

Leeuwarden is ontstaan uit een drietal bewoningskernen, gelegen op terpen aan de oever van de Middellzee. Aan de voet van de Oldehove zijn bij recent archeologisch onderzoek sporen van bewoning uit de eerste eeuw gevonden, maar van permanente bewoning sindsdien is geen sprake geweest. Zeker is dat in de negende eeuw de kerk van Sint Vitus op die plek werd gesticht. De ligging aan de Middellzee was voor de handel ideaal. De contacten strekten zich tot in Rusland uit. De vroegste stedelijke bewoningskern lag in het gebied van de Hoogstraten. Zo begon Leeuwarden zich als stad te ontwikkelen. Maar in de dertiende eeuw slibde de Middellzee dicht en concentreerden de handelsactiviteiten zich voortaan in de eigen regio.

Leeuwarden werd een stad met één rechtsgebied in 1435 en werd hoofdstad van het gewest in 1504, toen het centrale bestuur en de rechtspraak zich hier vestigden. Daarnaast werd Leeuwarden de residentie van de Friese stadhouders. In deze eeuwen kwam de stad tot grote bloei. Het aantal inwoners steeg spectaculair: van vijfduizend rond het jaar 1500 tot zestienduizend in 1650. Leeuwarden behoorde toen tot de tien aanzienlijkste steden van Nederland. Daarvan getuigen nu nog tal van monumentale gebouwen uit die tijd. Zoals de Kanselarij, het belangrijkste monument van de provincie, het Stadhouders Hof, de Waag als centrum van de handel, en de scheve toren de Oldehove.

Het was vroeger het middelste trimdiel van de Gemeente Leeuwarderadeel. Ten noorden en ten zuiden begrensd door de andere trimdielen dezer gemeente.

Het inwoneraantal van de stad Leeuwarden was op 1-1-2006 : 86383

Ruim 200 spellingsvarianten van de naam Leeuwarden

1039	Livnvert op de <i>Brunomunt</i> .			1487	Leverden.			1597	Leeverden.	*	Liouwirt.
1149	Lienward.	1427	Lewert.	*	Leowderera.	*	Leuwardensis.	*	Leovardia.	*	Liewerd.
*	Lieuward.	*	Liewert.	*	Leeuw'd.	1530	Leeuwaerdic.	*		*	Fliewird
*	Lieuwart.	1430	Lewerden.	*	Leeuwerdt.	*	Lywaerden.	1616	Leoardia.	*	Liewird.
1171	Aed Levword.			*	Liouwdt.	*	Leeuwaerden.			1710	Ljeeuwert.
	Leeuwarda.	1432	Lew'den.	*	Liowden.	*	Leowerdien-	1618	Liaüwert.	1745	Lceij-waer-
		1435	Lyouwt.	1490	Liouwerd.	1530	Leuiwaerden.	1622	Leeuwart.	*	den.
1227	Liwerth.	*	Lyouwert.	1493	Oppidum Le-	*	Lewerdia.	*	Lievwaardt.	*	Leuwaerde.
	Lywart.	*	Liouwert.		werdensis.	*	Lewerdic.	1628	Leewarden.	1750	Leuwarden.
		1438	Lewerth.	1495	Lewardn.	*	Lewerdic.	*	Liewaerden.	1771	Leuwaarde.
	Liiwart.	*	Leowerd.	1496	Leoworden.	*		1629	Lewaerd.		
	Leeuwerth.			*	Leow'd.	*	Liouerd.		Leeurden.	1777	Leeuwerd.
1276	Lyowerd.	1439	Leeuuerden.	*	Lijouwr.	*	Leuuerden.	*	Leurd.	1785	Leeuwaarde.
		1441	Liowerd.	*	Liowird.	*	Leawaerden.	1654	Leurden.	1820	Liauwert.
1300	Lieawerth.	1443	Liouwerth.	*	Liow'd.	*	Lewartten.	*	Levrwaerden.	1821	Ljeauwert.
		1453	Lijouwert.	1500	Levw'd.	*		1660	Leevwaerden.		
1368	Lewardia.	1457	Leowert.	*	Lienwaerden.	1536	Leuiwaerden.	*	Leowarden.	1824	Ljeauwerd.
1388	Lijouwerd.	1459	Lijwerth.	*	Lieuwerden.	1537	Leuw'den.	1664	Leoverdia.	1829	Lieuwerd.
1388	Lywarde.	*	Lijowerden.	*	Leeuworden.	1541	Lieuwarden.	*	Liuwaerd.	*	Ljouwert.
		1463	Leeuwardt.	1502	Leward.	*	Louvirt.	*	Liouwerdt.	1831	Ljout.
	Luardie.	*	Leeuward.	*	Lyout.	*	Luuwarden.	1674	Leevwaerd.	1832	Levarden.
1392	Lyouwerth.	1467	Lyoenwerdt.	*	Lyoeward.	1542	Lieuwairden.				
		1469	Lyewerden.	1503	Leauwirden.	*	Leeuwairden.	1878	Leeuwert.		Liewerdia.
*	Lyouw'd.	1471	Lyoerd.	*	Leauwerden.	*	Leuwaarden.			1836	Luuwaarden.
1398	Leeuwaarden.	*	Lewde.	*	Leowrd.	1543	Leeuwerden.			*	Luiwarden.
1398	Lyowrd.	1475	Lyowerth.	1504	Lyouwerden.	1550	Lieuwaarden.	1697	Liiwert.	*	Luuwaarden.
*	Lyowdre.	*	Lewert.	*	Liauwerden.	1558	Levardia.			*	Ljouwerd.
*	Lyuwert.	1477	Lijauwt.	1507	Lyouwerdt.	1561	Leoverdia.	*	Lieuwerth.		
1399	Leeuwarden.	1478	Leouwerden.	1509	Lewardenn.	1562	Lyvverdia.	*	Liwert.	1842	Leeuwaerde.
*	Leeuwarden.	*	Lyoerden.	1510	Leuerden.						
*	Leeuwarden.	*	Leorden.	1511	Lewarden.	1567	Leeuwarden.				
		*	Leouwerd.	*	Leewerd.						
1400	Leeuwardia.	1479	Leuwardia.	1512	Luuwaarden.			1701	Leeuwaarden.	1844	Luwarden.
		1481	Liowert.	1515	Leuwirden.		Lewardum.	*	Lieuwarden.	*	Lianwerd.
1407	Lyewert.	*	Lyoerden.	1516	Leeuweerden.	1569	Levvardien.	*	Leowert.	*	Leawerd.
*	Leowardia.	*	Lyoedwerden.	*	Leuweerden.	1570	Leouarden.	*	Lieuwert.	*	Liauward.
1414	Lewaerden.	*	Lyouwerdera.	1519	Lyouwird.	1577	Lieuwarde.	*	Lijourt.	*	Leaward.
1421	Lewairde.	1482	Liewerde.	1520	Leowird.	*	Leuarden.	*	Lieuwert.	1845	Leeuwarden.
*	Leeuairde.	*	Liowird.	1524	Liouwerden.	1579	Lyeuwerden.	*	Lewarde.	*	Loewerden.
1425	Leuwerd.	1485	Liowird.	1524	Liouwerden.	1580	Lyuwarden.	*	Lewerd.	*	Löwwarden.
*	Leuwerden.	1486	Lioerd.	*	Liouardt.	*	Liouardt.	*	Leeuwerd.	*	Lijwerd.
1426	Liowert.	*	Lyauwird.	*	Leowerde.	1586	Lyeuerden.	*	Lieuwert.	*	Leeuwarden.
*	Liow't.	*	Lewairden.	*	Lywaerdiensi.	*	Leevvardia.	*	Lieuwird.	1846	Luwaden.
										*	Luweden.

➤ **LEKKUM**

Lekkum is een dorp met een Middeleeuwse –um naam.

Lekkum betekent ‘dorp bij de Luts’ (afgeleid van Leek).

Een leek is een natuurlijke waterloop. Het houdt verband met het werkwoord leken, dit betekent druppelen, doorsijpelen, lekken. De Friese vorm is lits of luts.

Lekkum wordt mogelijk voor het eerst genoemd in de tiende eeuw, als „Lakki” in de administratie van het Duitse klooster Fulda. Rond 1230 komen we de vorm „Lackum” tegen. Lekkum kan worden opgevat als een samentrekking van Lakki-heem, het erf bij de Lits.

Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel. Snakkerburen behoorde tot 1975 als gehucht bij dit dorp. Sinds de Tweede Wereldoorlog is Lekkum steeds meer een forensendorp voor Leeuwarden geworden.

Het inwoneraantal van het dorp Lekkum was op 1-1-2006 : 474

➤ **MIEDUM**

Miedum is een dorp met een Middeleeuwse –um naam.

Zijn geschiedenis reikt terug tot de vroege middeleeuwen en zelfs daarvoor was er reeds bewoning. Vóór de Reformatie vormden de dorpen Miedum en Lekkum twee afzonderlijke rooms-katholieke parochies, na 1580 zijn ze verenigd tot één kerkelijke gemeente.

Miedum is een afgeleide van ‘op de mieden’. Mieden betekent lage hooilanden, vroeger stonden ze open voor het buitenwater. De mieden lagen vaak ver van huis, aan de rand van een dorp of van de gemeente.

Het is het kleinste dorp qua inwoners van de Gemeente Leeuwarden. Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel.

Het dorp bestaat uit verspreide boerderijen en een zadeldaktoeren. De kerk is gesloopt in het begin van de 19^e eeuw.

Miedum is qua dorp in de loop der eeuwen weinig veranderd.

Het inwoneraantal van het dorp Miedum was op 1-1-2006 : 30

➤ SNAKKERBUREN

Snakkerburen behoorde tot 1975 als gehucht bij het dorp Lekkum. Tot 1944 behoorde het daarmee ook tot de gemeente Leeuwarderadeel.

De naam Snakkerburen duikt voor het eerst op in de zestiende eeuw. Deze naam houdt waarschijnlijk verband met de ligging van de buurtschap:

Op een ten opzichte van Lekkum vooruitstekende strook grond.

Een buurt (buorren) op de spits, bij een hooghout, dat er al eeuwen is geweest.

Een andere redenering is dat het te maken zou hebben met het Friese werkwoord snakke. Dit betekent in het Nederlands snakken of babbelen. Snakkerburen werd in het begin van de 17^e eeuw beschreven als: "de eerste fenne buiten des stads jurisdictie onder de clockslach van Leckum." Een trefpunt aan de Ee en de Bonke, in de voetweg naar Lekkum, voor schippers, boeren en anderen. Zo waren er in 1737 in Snakkerburen vier kroegen en een jeneverstokerij.

Vroeger woonden dominee, meester en de boeren in Lekkum, terwijl arbeiders en handelslieden in Snakkerburen woonachtig waren.

Op 25 augustus 1975 werd door de Raad van de Gemeente Leeuwarden de grenzen en de naam van het buurtschap Snakkerburen vastgesteld. Dit ten opzicht van de stad Leeuwarden en Lekkum. (zie hieronder)

Daarmee vormde Snakkerburen voortaan een eigen gebied met eigen straatnamen en postcode.

Het inwoneraantal van het dorp Snakkerburen was op 1-1-2006 : 214

No. 10435.

DE RAAD DER GEMEENTE LEEUWARDEN;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 augustus 1975 (bijlage no. 222);

B E S L U I T :

- a. aan de buurtschap langs de oostzijde van de Dokkumer Ee, onmiddellijk ten noorden van de Bonkesloot, de naam Snakkerburen (Snakkerbuorren) toe te kennen;
- b. te bepalen, dat de begrenzing van de onder a genoemde buurtschap, als onderdeel van het gebied Lekkum, wordt gevormd door de Bonkesloot, de Dokkumer Ee, de opvaart vanaf de Dokkumer Ee in zuidelijke richting tot het Mearsterpaed, het Mearsterpaed en de lijn vanaf het Mearsterpaed tot de Bonkesloot, ongeveer parallel aan en op een afstand van rond 150 meter ten oosten van de weg 'Oan 'e Dyk' (was Bonkewei), zoals op de bij dit besluit behorende tekening in rood is aangegeven.

VERGADERING VAN 25-0-75
afsloten.
als volgt.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van

, Voorzitter.

, Secretaris.

➤ **GOUTUM**

Goutum is een dorp met een Middeleeuwse –um naam.

De naam Goutum is volgens de Gemeentegids al meer dan vijftien eeuwen oud.

Misschien is het een persoonsnaam met een toevoeging van –um.

De naam Goutum is waarschijnlijk ontstaan in 400-600 n. Chr. Het is samengesteld uit twee delen: Goutha en hiem. Goutha kan een eigennaam zijn geweest, maar kan ook verwijzen naar de eigenaar van een gouwe of landstreek. Hiem betekent erf/stuk bewoonbaar land of eigendom.

Vroeger werd het dorp ook wel Dolagoutum genoemd = Goutum op de scheiding óf laaggelegen. Dit kan betekenen dat Goutum lag op de scheiding van het stroomgebied van de Wirdumervaart en het Ouddiep. Of het heeft verband met de betekenis van het dorp Scharnegoutum, dit dorp ligt veel zuidelijker. (vlakbij Sneek) Dit dorp verwijst naar het woord scharren. (stukken land) Dolagoutum kan dus verwijzen naar het hoger gelegen Scharnegoutum en het lager gelegen Goutum.

In de loop van de twaalfde eeuw kreeg Goutum een (tuf)stenen kerkje, dat aan de Romeinse tienerheilige Agnes was gewijd.

Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel.

Sinds de Tweede Wereldoorlog is het steeds meer een forensendorp voor Leeuwarden geworden. Het is dan ook het grootste dorp in de Gemeente Leeuwarden.

Oorspronkelijk een terpdorp. Het lag vroeger aan de Middellzee.

Het inwoneraantal van het dorp Goutum was op 1-1-2006 : 2629

➤ HEMPENS

Hempens is een dorp met een –ens naam.

In 1787 werd Hempens als volgt beschreven in de 'Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden; veertiende deel; vervattende het vervolg der beschrijving van Friesland':

"Hempens ligt niet verre van het Hempenser Meer en de laage landen van Tietjerksteradeel, waar door het zeer visch- en vogelryk is. De Kerk deezer plaats is ter eere van St. Marten gesticht, door twee Zusters, woonachtig op Hiddema State, onder deeze Parochie. Het Hempenser Meer is onder anderen zeer bekend wegens het verdrinken der Doopsgezinden, in de Spaansche tyden. Hempens telt 13 stemmen."

Uit: Open Monumenten in de dorpen ten zuiden van Leeuwarden. Leeuwarden, 1989
auteur: Peter Karstkarel :

"Hempens/Teerns, ze worden tegenwoordig in één adem als tweelingdorpen genoemd, al komen ze in de telefoongids nog afzonderlijk voor. De buurschap aan de Himpenserdyk nabij de brug over de Nauwe Greuns die bij Teerns hoorde, is met Hempens aan de overzijde van het water een eenheid gaan vormen. Bodemvondsten uit beide dorpsterpen hebben aangetoond, dat de nederzettingen al bewoond waren in de laatste eeuwen voor het begin van onze jaartelling. In de middeleeuwen bouwden de bewoners van Teerns en Hempens elk een godshuis. De kerk van Teerns is al sinds lang verdwenen, die van Hempens is verschillende malen vernieuwd en staat nog steeds op een ruim kerkhof. "

Het dorp bezat vanaf het moment dat het Van Harinxmakanaal is gegraven alleen een verbinding via Goutum. Door de komst van de Drachtsterweg is dit veranderd en heden ten dage is het evenals Teerns omsloten door de nieuwbouwwijk Zuiderburen. Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel.
Het inwoneraantal van het dorp Hempens was op 1-1-2006 : 171

➤ TEERNS

Teerns is een dorp met een –ens naam.

De kern van Teerns is verdwenen onder het kruispunt ten zuiden van de Drachtsterbrug. De buurschap aan de Himpenserdyk nabij de brug over de Nauwe Greuns die bij Teerns hoorde, is met Hempens aan de overzijde van het water een eenheid gaan vormen. Bodemvondsten uit beide dorpsterpen hebben aangetoond, dat de nederzettingen al bewoond waren in de laatste eeuwen voor het begin van onze jaartelling. In de middeleeuwen bouwden de bewoners van Teerns en Hempens elk een godshuis. Het dorp bezat vanaf het moment dat het Van Harinxmakanaal is gegraven alleen een verbinding via Goutum. Door de komst van de Drachtsterweg is dit veranderd en heden ten dage is het evenals Hempens omsloten door de nieuwbouwwijk Zuiderburen. Vroeger bezat het dorp een kerk, waarvan de klokkestoel en kerkhof in de negentiende eeuw ook zijn gesloopt en opgeruimd. In de jaren 1850-1890 is de terp van Teerns afgegraven.

Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel.

Het inwoneraantal van het dorp Teerns was op 1-1-2006 : 17

➤ SWICHUM

Swichum is een dorp met een Middeleeuwse –um naam.

Misschien is het een persoonsnaam met een toevoeging van –um.

In 1787 werd Swichum als volgt beschreven in de 'Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden; veertiende deel; vervattende het vervolg der beschrijving van Friesland':

"Swichem is een klein dorp, gelegen aan de meeren en laage landen deezer Grietenye, niet verre van het thans droog gemaalen Warregaaster meer. Vilius Zuichemius was Heer deezer plaatse, en begeever van de Pastorye; hebbende dezelve aldaar verscheiden openbaare gebouwen gesticht, en boven dien eene aanzienlyke Heeren huizinge, met diepe graften omringd, welke naderhand lang door zyne familie bewoond, doch thans byna geheel vervallen is. Swichem heeft 12 stemmen."

De kerk, waarvan het schip uit de dertiende eeuw dateert en het koor van rond 1300 kan zijn, is een van de oudste bakstenen kerken van Friesland.

Tot 1944 behoorde ook dit dorp tot Leeuwarderadeel.

Het is nu nog steeds een klein dorp aan de weg van Wirdum naar Warga.

Het inwoneraantal van het dorp Swichum was op 1-1-2006 : 58

➤ WIRDUM

Wirdum is een dorp met een Middeleeuwse –um naam. Volgens de Encyclopedie een onechte –um naam. De betekenis is volgens deze bron: ‘op de werden’ oftewel ‘op de hoogten’.

In 1787 werd Wirdum als volgt beschreven in de *'Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden; veertiende deel; vervattende het vervolg der beschrijving van Friesland'* :

"Wirdum (of Wierdsheim), het eerste en aanzienlykste dorp der geheele Grietenye, vyf kwartier uur gaans van Leeuwarden, tegen het Zuiden, en een kwartier van Swichem ten Zuidwesten. Dit Dorp heeft de eerste stem in Leeuwarderadeel. Ook wordt er niet een gevonden, dat zo veel aan de Provinciaale kas opbrengt, als zynde bezwaard met tweeduizend floreenen. Dit dorp is versierd met eene ruime en fraaie Kerk, die weleer twee Torens had, een met een spitse kap ten Westen en een met een gewoon Friesch huisdak ten Zuiden der kerk; doch de eerste is omtrent het jaar 1680, om zynen ouderdom, afgebroken, en dus de laatste alleen blyven staan. Ook zyn in deeze Kerk eene menigte graffsteenen en fraaie wapens, als zo veele overgebleeven getuigenissen der Edelen, welke hier voor deezen hebben gewoond; doch wier Familien thans meerendeels geheel zyn uitgestorven. Wanneer deeze Kerk gebouwd zy, kan men niet zeker zeggen; maar dezelve is toegewyd aan St. Marten, Bisschop van Tours, en hier was ook in de Roomsche tyden eene Vicary. Onder dit dorp lagen van ouds zeer veel Adelyke Staaten, als Unia, Kamstra, Juwsma, Kamminga, Oenema en andere. Het Slot van Unia, 't welk de eerste stem te Wirdum heeft, was reeds door dat geslagt gesticht in de veertiende eeuw, en strekte tot eene veilige wykplaats voor Auke Keimpes Unia, toe hy in 1498, verzeld met veele huislieden uit Idaarderadeel, Rauwerd en Wirdum, de Leeuwarders, die uit de Wouden naar huis keerden, wilde aantasten, doch door hen geslagen werd. Thans is het oude Stins of Kasteelstooren weggebroken, en aldaar een fraai nieuw huis gebouwd, door een huisman met naame Eelko van Offringa. Kamstra State een kwartieruur gaans ten Noordewesten van Wirdum, werd in 1614 bewoond door Hessel Bootsma, naar welken deeze plaats ook by sommigen den naam van Bootsma State draagt. Juwsma, even ten Westen van het dorp, werd op den 14 van Sprokkelmaand 1515 door de Leeuwarders in brand gestoken; doch Juw Juwsma, geholpen door Folkert Ayta, ontkwam hunne handen. Kamminga is nog, tot in onze dagen, door dit geslagt bewoond geweest; doch Oenema State is overgegaan in de familie van Burmania. Ten tyde der vernielende aanhangen van Schieringers en Vetkoopers hielden die van Oostergo hunne landsdagen te Barrahuis, gelegen onder dit Dorp.

De buurte Wytgaard, behoordende onder de Parochie van Wirdum, is een aanmerkelyke dubbelde regel huizen, gelegen aan den breeden rydweg naar Leeuwarden, weleer de oostelyke zeedyk der Middellzee. Onder Wirdum en Wytgaard telt men 91 stemdraagende plaatsen."

Wirdum is vroeger duidelijk een waterdorp geweest. Niet alleen waren alle boerderijen via een vaart bereikbaar, maar ook in het dorp zelf was veel water. De Wirdumervaart liep (en loopt) aan de noord-, oost- en zuidkant. De Werpstervaart en de Haven liggen aan de westkant, de laatste ten zuiden van de brug. Achter de Greate Buorren lag de Zuiderhaven, nu een slootje. In de Greate Buorren zelf was een haven vanaf de brug tot ongeveer halverwege de kerk. Verder lag er onder meer nog een haven bij de school aan de Lytse Buorren.

Vanwege geldgebrek werd in 1680 de oudste toren afgebroken en de tufsteen waarvan deze was opgebouwd verkocht aan de cementindustrie in Makkum. Ook de klokken in de toren werden verkocht. Deze daad werd alom afgekeurd. Vanaf die tijd worden de Wirdumers tuorkefretters genoemd.

Het dorp ligt in het zuiden van de gemeente Leeuwarden, nabij de Rijksstraatweg Leeuwarden-Zwolle. Voorheen behorende tot de Gemeente Leeuwarderadeel. (tot 1944) Het inwoneraantal van het dorp Wirdum was op 1-1-2006 : 1223

➤ WYTGAARD

De betekenis van de naam Wytgaard is waarschijnlijk witte gaarde, witte tuin. (althans letterlijk afgeleid)

Wytgaard was vroeger een buurschap van Wirdum.

De geschiedenis van Wytgaard loopt vanwege deze verbintenis met Wirdum grotendeels parallel met die van het buurdorp. Alleen op godsdienstig gebied verschillen de beide dorpen wezenlijk van elkaar: Wirdum is een protestants dorp en Wytgaard een oude rooms-katholieke enclave.

Eveneens behoorde Wytgaard tot de Gemeente Leeuwarderadeel. (tot 1944)

Het ligt in het zuiden van de gemeente Leeuwarden, nabij de Rijksstraatweg Leeuwarden-Zwolle.

Op 9 januari 1957 werd door de Raad der Gemeente Leeuwarden de grenzen vastgesteld van de zuidelijke dorpen.

In het gedeelte van de hieronder staande raadsbrief wordt vastgesteld dat Wytgaard niet officieel als dorp hoeft te worden erkent, aangezien het bestaan officieel voldoende vaststaat. Doch worden de dorpsgrenzen vastgesteld en daarmee zijn vanaf 1957 de straatnamen en adressen in Wytgaard een vaststaand feit. Voorheen waren de woningen/boerderijen en andere bouwwerken genummerd onder Wirdum.

Het inwoneraantal van het dorp Wytgaard was op 1-1-2006 : 618

Vaststelling grenzen dorpen Goutum, Hempens, Teerns, Swichum, Wirdum en Wijtgaard.

Bijlage no. 305.

Leeuwarden, 10 december 1956.

Aan de Gemeenteraad.

Bij de wijziging van de grenzen tussen de gemeenten Leeuwarden en Leeuwarderadeel, welke op 1 januari 1944 is ingegaan, werden aan het grondgebied van de gemeente Leeuwarden o.a. toegevoegd de dorpen Goutum, Hempens, Teerns, Swichum, Wirdum en Wijtgaard.

Met betrekking tot het laatstgenoemde dorp valt op te merken, dat dit in artikel 2 van de Algemene Politieverordening der gemeente Leeuwarderadeel, bepalende uit welke dorpen en wijken die gemeente bestond, niet werd genoemd. Het gevolg hiervan was, dat ten tijde van de grenswijzigingen - aangezien daarin sedertdien geen wijziging is gebracht - ook thans nog de woningen en gebouwen, staande in en in de omgeving van Wijtgaard, zijn genummerd onder Wirdum.

Deze wijze van huisnummering is allerminst bevredigend te noemen en wij achten het dan ook begrijpelijk, dat, met name, uitvaard van de zijde van de inwoners van Wijtgaard, meermalen de wens kenbaar is gemaakt, hierin verandering te brengen.

Weliswaar zijn wij van mening, dat het niet nodig is over te gaan tot een officiële erkenning van Wijtgaard als dorp, aangezien het bestaan van dit dorp ook officieel voldoende vaststaat, doch dit neemt niet weg, dat een meer doelmatige huisnummering slechts kan worden bewerkstelligd, indien en nadat de dorpsgrenzen nauwkeurig zijn vastgesteld.

Daar het onze bedoeling is niet slechts voor Wirdum en Wijtgaard, doch, voor zover nodig of gewenst, ook voor de overige, hiervoor genoemde dorpen een meer doeltreffende huisnummering te bevorderen, waarbij zoveel mogelijk aan de straten en wegen namen zullen worden toegekend, hebben wij gemeend deze gelegenheid te moeten benutten om ook de grenzen van de overige dorpen ten zuiden van Leeuwarden te bezien.

Tabel Bevolking per stads- en dorpsgebied, 1995-2006

	1995	1999	2002	2006
LEEUWARDEN	83875	83751	85044	86383
LEKKUM	508	502	487	474
MIEDUM	35	33	33	30
SNAKKERBUREN	191	198	202	214
GOUTUM	1472	2295	2701	2629
TEERNS	41	23	17	17
HEMPENS	149	203	178	171
SWICHUM	54	61	57	58
WIRDUM	1103	1163	1211	1223
WYTGAARD	491	533	586	618
TOTAAL	87919	88762	90516	91817

Bron: GBA/Statistisch jaarboek 2002 Gemeente Leeuwarden

BRONNEN

**ENCYCLOPEDIA VAN FRIESLAND – PROF. DR. J.H.
BROUWER/AMSTERDAM ELSEVIER
1958**

**EEN GESCHIEDENIS VAN GOUTUM – R.K. DE JONG
FRIESE PERS BOEKERIJ/ LEEUWARDEN
1996**

**YN FÛGELFLECHT – REDAKTIE VAN “DE KOBBEFECHT”
DORPSBLAD VAN LEKKUM, MIEDUM EN SNAKKERBUREN
DECEMBER 1986**

INWONERAANTALLEN

GEMEENTEGIDS VAN 2006

HISTORISCH CENTRUM LEEUWARDEN
o.a. Internet - de beschrijving der dorpen
Secretariearchief 1972-1981, dossiernrs. 15,16,17

ARCHIEF STRAATNAAMGEVINGSCOMMISSIE
over de jaren 1956-2007

GBA/Statistisch jaarboek 2002 Gemeente Leeuwarden